

ከፊላዊ ዝኽራክልተ ኣርካናት ሊቃውንቲ ሥነ-ቋንቋ

=====////////=====////////=====////////=====////////=====

ክቡራትን ክቡራንን፡ትግላ ዕለት 15 ሚያዝያ 2021 ዓ/ም/ፈ:ዕልተ ልደት ክቡር ዓቢይ ምሁር ኣቶ ኣበበ ረታ ብምንባሩ፣ኣብ ገጸት ማሕበራዊ መራኽቦ እዛ ትሕዕብ ንዖም ትገልጽ ሓጻር ፅሕፍቲ ናብ ኣንቡቡቲ፡ኣብጸ.ሐ ነይረ'የ።ቐድሚ ሎሚ እውን ብተመሳሳሊ ብዛዕባ ዓቢይ ምሁር ዝነበሩ ብጻዮም ዶ/ር ኣብራሃም ደሞዝ ኣድሂቡ፡ኣጸ.ር ጽሑፍ ኣቕሪቦ ምንባሪይ ዝፍለጥ ኮይኑ፣ንክልቲኡ ፅሑፋት ኸኣ፡ ኣላፊነ ናባኹም ክቕርቦ ወሲኑ ኣለኹ።ክተንብብዎ ብኽብሪ ክዕድም እፈቲ።

ብዕለት 7 ሚያዝያ 1901ዓ/ም ኣቋጸጽራ ምድረ-ሓበኻ፡ኣብ ኣውራጃ እንደርታ ተወልዱ።ቐድሚ 112 ዓመት፡ናብዛ ዓለም ዝመፁ፣ ክቡር ምኒሰተር ነበር ኣበበ ረታ እዚኣም ይመስሉ ነበሩ።

ዘን ኣሳእል ዝሃቡኒ ድማ ኣብ ሚኒሰትሪ ዜና ንእስታት 40 ዓመት ዝሰርሑ፡ኣቶ ኪሮስ ወልደሚካኤል በዓል እንደርታ ኢዮም።ንክቡር ኣቶ ኪሮስ ብልቢ ከመሥግኖም እፈቲ።

ኣቶ ኣበበ ረታ ከም ድፕሎማት፡ኣብ ዓዲ እንግሊዝ ኮይኖም ሰሪሖም እዮም፣ኣብ ዓዲ እንግሊዝ ከም ዝተምሃሩ እውን ዜና-ሕይወቶም ይሕብር'የ።ኣብ ኢትዮጵያ ድማ ኣብ ጊዚው ጃንሆይ ኣብ ዝተፈላለዩ ሚንስትርታት ከም ምኒሰተር ኮይኖም ሰሪሖም'የም።ክም ኣብነት ምኒሰተር ምኒሰትሪ ሕርሻ፣ምኒሰተር ጥዕና ሕዝቢ፣ምኒሰተር ንግድን ቱሪዝምን ኩነ ኣማኻሪ ዘውዲ (የዘውድ ኣማካሪ) ኣብ ዘመነ ንግሥነት ኃይለሥላሴ ተጠቓሲ'የ።

ኣቶ ኣበበ ረታ፡ኣብ ቋንቋ ግእዝን ኣምሓርኛን ጥልቂ ፍልጠት ከም ዝነበሮም ብርክት ዝበሉ ምሁራትን ተመራመርትን ይገልጹ ኢዮም።ኣብ ቲ ኣብ ቋንቋ ኣድሂቦም ዝገበርዎ መጽናዕትን ምርምርን እውን ህያው ምስኽር ምኳኑ ይሕበር'የ።

ኣቶ ኣበበ ረታ፡ኣዝዮም ፍትውን ፍቕሩን ብምንባሮም፡ኣብ ልቢ ልዕልቲ ተናኘ-ወርቅ ኃይለሥላሴ ክወድቑ ክኢሎም እዮም።ብቲ ዝነበሮም ብርቱዕ ማህገራዊ ፍቕሪ ድማ ሓንቲ ጌል ብስትሩ ክወልዱ ክኢሎም'የም።ዝዚ ይመስል'ውን ጃንሆይ ንኣቶ ኣበበ ረታ፡ንጌሎም ከም ልባ ከም ዝወሰደ ብዝተሰወጦም፣ ከም ሓደ እሙን ክቁጸር ገይሮሞም ምንባሮም፡ኣብ ዓቢይቲ ትሰምዖ ወግኒ'የ።

ኣብ መርሓ ልሳን ቋንቋ ኣምሓርኛ ከም ኣቦ መንበር ኮይኖም ኣገልጊሎም እዮም።ኣብ ማሕበር

መፅሓፍ ቅዱስ ኢትዮጵያ ድማ ከም ኣቦ መንበር ኮይኖም ኣገልጊሎም ኢዮም።ኣብ ታሪኽ ሕይወቶም ዝድነቅሉን ዝዝከርሉን ነጥቢ ድማ ኣብ ዓለም ዝርከባ ኣብያተ-ክርስትያን ኦርቶዶክሳ፡ኣብ ነዊሕ መዋእል መቃን ምትእክኻቦም፡ኣብ'ቲ ዝተፈጥረ መድረኽ ድማ ከም ጸሓፊ ኮይኖም ብምስታፎም ታሪኽ መዝጊብዎ'የ።

ኣቶ ኣበበ ረታ፡ከም መጠን ፍልጠቶምን ኣበርክትኦምን ብዘተሕ ኣይተዘርበሎምን ወ ኣይተፅሓፈሎም እብል ነይረ'የ።ሎም ቕኝ ግን ኣብ መጋርያ ዕላል ብዘልዓልናዮ ኣጋጣሚ ኮይኑ ወድ ሓፍቶም ዝኩኑ ክቡር ዶ/ር ሃይሉ ሃብቲ፡ኣብ ጉዳይ ታሪኽ ሕይወቶም ኣድሂቡ፡ናይ ዶክትሬት መማልኢ መጽናዕትን ምርምርን ከም ዝተገብረ ሓቢሮሙኒ ኢዮም።

ኣብ መወዳእታ ድማ እቶም ዓቢይ ምሁር ስነ ቋንቋ ዝነበሩ ዶ/ር ኣብራሃም ደሞዝ ብሉጽ መቕርቦም ምንባሮም ክፈልጥ ክኢል ኣለኹ።

* (ዶ/ር ኣብራሃም ደሞዝ፡ኣብ ሕምብርቲ ከተማ ኣስመራ ዝተወልዱ፡በዓል ሸመገና ምኳኖም ካብ ዕላል ኣቶ ኪሮስ ወልደሚካኤል ኣብ'ዚ ቀረባ ጊዜ፡ ኣብ ዝገበርናዮ ታሪኻዊ ወግዕታት ሰሚዖ ኣለኹ።ዘመድ በዓል ቤቶም ምኳኑ እውን ሓቢሮሙኒ እዮም።) *

ፕሮፌሰር ኣብራሃም ደሞዝ፡ኣብ ቋንቋታት ሰሚቲክ ዓቢይ ኣስተዋጽኦ ዝገበሩ ወክፍ'የም።ብዛዕባ ፕሮፌሰር ኣብራሃም ደሞዝ ክፈልጥ ብዘተሕ ፅዒረ'የ።

ሎሚ ግን ሳላ ፈላስፋ ጎርፋ ኢ.- አብ ገለ ብርኽ በጸሐ ኣለኹ።ንደራሰን ጸሓፊ ታሪኽን መምህር ግርማይ ገብረጻድቅ ድማ ብልቢ ኤመሥግን።ኸንያቱ ብዛዕባ ተዛረብቲ ቋንቋ ትግርኛ ወይ ድማ ኣባል ብሔረ ትግርኛ ኮይኖም ንቋንቋ ኣምሓርኛ ከም ኣጸብዕቲ ኢዶም ዝፈልጡ ወልቀሰባት ኣድሂብና።ክንዛረብ ወይ ከነዕልል ከለና፡ዶ/ር ኣብራሃም ደሞዝ ሓደ ካብቶም ፊተውራሪ ኢዮም።

41 ዓመት ይገብር፡አብ ቋንቋ ትግርኛ ኣዮድልዩን ኢዮም ብምባል፡ ክቅነሱ ዝሕሰቡ ዝነበሩ ፊደላት ግእዝ ብሳላ ተሪር ተቋውሞን ክትዕን ዶ/ር ኣብራሃም ደሞዝ ደራሲ ኣቤ ገብኛን ከም-ዝተሓድገን -"ንምርምርን መፅናዕትን ዕድል ክወሃብ ኣለዎ እምበር ብኢደ ወነና ከልግሶም ኣይግባእን ኢዩ"- ቢሎም ኣብ መድረኽ ብምምንታቶም፡ሓሳቦም ድማ ርዑም ኮይኑ፡እንሀ እኳ ታሪኽ መዝገብዎ ኣሎ።ንታሪኽ ድማ ምዕራፋቱ ክቕጽል ኢዩ።

ዶ/ር ኣብራሃም ኣብ ከተማ ኣስመራ ኢዮም ተወለደም።እዚ ድማ ዝተፈላለዩ ቋንቋታት ከም እኒ ጥልያን፡ትግርኛ፡ዓረብኛን ኢንግሊዝኛን ክኽእሉ ባይታ ተርሓውሎም ደሓር ድማ ቋንቋታት ፈረንሳይ፡ላቲን፡ግሪክን ኣምሓርኛን ጽቡቕ ገይሮም ይመልኩ ምንባሮም ሰነድ ታሪኽ ሕይወቶምን ገለ ገለ ምሁራት ስነ ቋንቋን ሥነ ፅሑፍን ዝምሰክሩ ጉዳይ ኢዩ።

ዶ/ር ኣብራሃም፡ቀድማይ ዲግሪም ካብ ዩኒቨርሲቲ ቀዳማዊ ኃይለሥላሴ ሎሚ ኣዲስ ኣበባ ዩኒቨርሲቲ ብምሓዝ፡ማሰተር ዲግሪን ደክትፊይትን ድማ ኣብ ኣመሪካ ኢዮም ሰሪሑም።ኣብ ከም እኒ ሓርሻርድ ዩኒቨርሲቲ ዝበላ ብሉጻት ኣብያተ ትምህርቲ ዓለምና ዝእመስለ ተጠቓሲ ኢዩ።

ዶ/ር ኣመጸጽኣን ዕቤትን ቋንቋ-ኣምሓርኛ፡ወርጸወን ዓሚዮቅን መፅናዕትን መርምርን፡ ካብ ዘካየዱ ደቂ ሓበሻ ብቀዳመት ዝግለጹ፡ብሉጽን ወፍይን ምሁር ሥነ-ቋንቋን ዓውደ ሥነ-ጽሑፍን ምንባሮም ስርሓውቶምን ፈለጥቶምን ዝምሰክርሎም ኣርካን ምሁር ኢዮም።

ዶ/ር ኣብራሃም ኣብ 1974 ዓ.ም.ፈ ናብ ኣመሪካ ምስ ከዱ፡ክሳብ ዕለተ ሞቶም ኣብ ዓመተ 1994 ዓ.ም.ፈ ቀዋሚ መነባብርኣም ኣብ'ኡ ገይሮም ነይሮም ምንባሮም ይሕበር'ዩ።

- ❖ **ዘ.** ሓበሬታን ካልእ መሰነይታኡ ዝኹኑ ኣሳእልን ዝሃብኩምኒ ኩልኹም ኤመሥግን።ፍሉይ ምሥጋና ድማ ንዶ/ር ኪሮስ ሙሉ መኩንን፡ንዶ/ር ሃይሉ ሃብቲ፡ንመምህር ግርማይ ገብረጻድቅን ንኣቶ ኪሮስ ወልደሚካኤልን ይኹነለይ እብል።
- ❖ ዶ/ር ኪሮስ ሙሉን ዶ/ር ሃይሉ ሃብቲን፡ኣብ መጋርያ ታሪኻዊ ወግዒ እናካየዱ ዝገልጹ'ዩ